

Оцінка в діалектному тексті: засоби інтенсифікації

У статті проаналізовано мовні засоби інтенсифікації, властиві українському діалектному мовленню. Установлено, що ступінь прояву ознаки може бути виражено на різних мовних рівнях: фонетичному (подовження голосних), словотвірному (суфіксальні або префіксальні утворення), лексичному (вживання плеонастичних займенникових слів, гіперболи та прислівників-інтенсифікаторів), синтаксичному (окличні конструкції, вигуківі слова, повтори). На підставі аналізу діалектних текстів доведено, що репертуар прислівників-інтенсифікаторів доволі широкий; найбільш функціонально активними є прислівники *дуже*, *страшно*, *сильно*, відомі в усіх українських говірках. Функцію інтенсифікатора в поліських говірках виконують також прислівники *вельми*, *крепко*, у південно-західних – *фест*, *моц*.

Ключові слова: діалектне мовлення, діалектний текст, оцінка, засоби вираження оцінки, інтенсифікатор.

Постановка наукової проблеми та її значення. Оцінка є одним із найважливіших аспектів інтелектуальної діяльності людини й, безперечно, знаходить своє відображення в мові. Як зауважує Г. Берестнев, «якісна оцінка дійсності за ознаками “гарний – поганий” становить основу будь-якого виду людської діяльності, аж до фундаментальної оцінки істинності» [2, с. 99].

Останнім часом у вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці з'явилося чимало праць, автори яких досліджують сутність лінгвістичної категорії оцінки, її структурно-семантичні та функціональні особливості, засоби її вираження (Ю. Апресян, Н. Арутюнова, О. Бессонова, В. Богуславський, Н. Бойко, О. Вольф, Т. Космеда, Н. Лук'янова, Т. Маркелова, О. Островська, У. Соловій, В. Телія, В. Чабаненко, Л. Шутак та ін.). Оцінку розглядають як «функціонально-семантичну категорію, яка реалізовується в мовленнєвій діяльності системою різнорівневих мовних засобів» [10, с. 7], «лінгвістичну категорію, змістовно спрямовану на сферу суб'єкта, що пізнає» [13, с. 7]. Водночас недостатню увагу приділено особливостям вираження зазначеної категорії в діалектному мовленні, хоча дослідники й наголошують, що «діалектна лексика становить особливий інтерес в аспекті її образного й оцінного потенціалу» [9, с. 113]. Не була предметом спеціального аналізу категорія інтенсивності вираження оцінки в діалектному тексті. Цим і зумовлено **актуальність** пропонованої статті.

Мета статті – проаналізувати засоби інтенсифікації, властиві українському діалектному мовленню. Це зумовлює розв'язання таких **завдань**: виявити лінгвістичні засоби, що виражають ступінь прояву оцінюваної ознаки, на різних мовних рівнях, визначити їхню функціональну активність в українських говірках.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Дослідження виконано на матеріалі текстів спонтанного усного мовлення, записаних у 2009–2011 рр. у 13 українських східнословобожанських говірках, а також хрестоматій діалектних текстів, у яких репрезентовано матеріал із різних діалектних континуумів української мови.

У кожній мові формується особливий клас інтенсифікаторів – засобів, які виражають український великий або вкрай малий ступінь прояву ознаки [11, с. 133]. В українському діалектному мовленні збільшення, посилення ознаки предмета, явища або дії може бути виражено на різних мовних рівнях.

На **фонетичному** рівні інтенсивність вияву ознаки може бути передано за допомогою подовження голосного звуку в раціонально оцінному прикметнику: *куч'у^гури то^д'і сн'іга ве^лли-и-ик'і нам'італи* (Сват); *їа вз'еу скрипку йо^гго / в йо^гго була чes'ка! харо:ша скрипка!* [1, с. 150]; *такого до-оуґе накла^дут к'ір'п'іч* [7, с. 251].

Широким є репертуар **словотвірних** засобів інтенсифікації. На інтенсивний вияв ознаки в прикметниках указують суфікси *-енн-*, *-ецьк-*, *-езн-*, *-елезн-*, *-уц-*: *та^к'і бол'і страшен'і в'ін пе^рре^нноси^єу* [16, с. 202]; [факели] *в'ісо^чен:ийе та^к'ійе* [7, с. 126]; *ота^ку здоро^вец'ку було мати паску спи^че* [6, с. 108]; *бу^у го^ддин:ик вели^чезний на п'іус'т'іни* [5, с. 90]; *та^ка здоро^велезна ма^шина кр^ита* [16, с. 44]; *бу^у у нас та^кої кри^в'і голо^ва / да пага^н'ушичи* [7, с. 301]; *а те^пер і йе ўсе [...]* *доро^гушич'е ўсе* [16, с. 40]. Той самий прикметник з однаковим суфіксальним інтенсифікатором може виражати різні значення, наприклад, *зоро^вен:ий* – ‘дуже великий за розміром’ (*їа^на вар'іт' кашу ў та^ком гарш'ку здра^в'ен:ам* [7, с. 187]) або ‘значний за силою, ступенем вияву’ (*бура та^ка зоро^вен:а про^ходила ї прола^мала п'лота* [1, с. 368]).

Суфіксальні інтенсифікатори наявні також у складі іменників, при цьому до однієї твірної основи можуть додаватися різні суфікси, але всі вони є засобами «словотвірної категоризації яскраво вираженої пейоративної оцінки» [18, с. 93]: *то'нит' н'іч'ім було [...] холо'диш'ч'е та'ке* (Новоник); *а у т'і хат'і холо'д'ишче / а сн'і'гишче* [6, с. 210]; *холо'д'ука ота'ка* [3, с. 208]; *а холо'дина йа'ка!* [16, с. 38].

Інтенсивність вираження ознаки в діалектному мовленні передано не лише суфіксами згрубілості, але й демінутивами, які позначають:

- дуже малий розмір чогось: *в'іконе'ч'ка ма'н'ус'ін'к'і* [16, с. 332]; *мага'з'інчик бу' ма'н'ус'ін'ки* [3, с. 186]; *ма'л'ес'ен'ка та'ка ка'нурочка* [7, с. 159]; *та гас'ничка та'ка ма'н'іс'ін'ка* [6, с. 183];
- неповноту вияву ознаки: *Ал'оша / цеї та'кий бу' у'перте'н'кий* (Павл); *це було у' берез'н'і м'іс'ац' / дак шче було холо'дну'ватен'ко* [3, с. 45];
- високий ступінь вияву ознаки: *ле'гесин'ке р'а'денце* [6, с. 33]; *полот'но то'несин'ке* [6, с. 140]; *[полотно] це ўже та'ке то'н'ухенечке* [7, с. 319]; *це л'н'ане полот'но / то'н'ус'ін'ке* [16, с. 369]; *б'елу ту вал'ца'вал'і му'ку / шо то б'ел'ус'ен'ка ўже та'ка* [7, с. 94].

Слова зі зменшено-пестливими суфіксами виконують подвійну функцію, оскільки «включення механізму демінутивно-оцінного словотвору в акт породження висловлення / тексту зумовлено як потребами номінації – необхідністю, налаштуванням на відображення розмірних й інших параметричних ознак предмета, явища, так і прагматичними завданнями – націленістю на вираження емоцій, викликаних властивостями номінованого явища, предмета, ... прагненням впливати на волю слухача» [9, с. 198].

У контексті слова із демінутивними суфіксами, виражаючи високий ступінь вияву ознаки, можуть набувати іронічної негативної оцінки: *дак вин да'ваї же йі'йї [жінку] гар'нен'ко попо'бы' [3, с. 212].*

Специфічною рисою словотвірної категоризації суб'єктивної оцінки в діалектному мовленні є додавання суфіксів суб'єктивної оцінки до займенників. Зафіксовано плеонастичні утворення типу: *н'іч'агол'еч'ко / н'і латач'к'і / н'і тапач'к'і / н'іч'агон'ко н'е ўз'ала йа* [7, с. 175]. Уживання суфіксальних інтенсифікаторів у вказівному займеннику *отакий* пов'язуємо з можливістю мовця супроводжувати усну розповідь жестами, завдяки чому цей займенник, залежно від наявного в його структурі того чи того суфікса, може передавати великий або малий розмір чогось: *не'се ота'кен:у хл'ібину* [3, с. 146]; *худа стра'шно / і плеч'і ота'к'іс'ін'к'і с'тали* [16, с. 209]; *ота'кус'ін'ка зробилас'а / ота'кус'йіка // товста ни була* [1, с. 26].

У поодиноких випадках інтенсивність вияву ознаки в проаналізованих текстах передано за допомогою префікса: *і поса'дили са'док / та'кий роскра'савец'* [16, с. 51].

На лексичному рівні інтенсивність ознаки може бути передана кількома способами: додаванням до раціонально-оцінних одиниць плеонастичних слів, гіперболізацією або вживанням прислівників-інтенсифікаторів.

Плеонастичні займенники *який, такий*, переважно препозитивні, поєднуються з прикметниками: *моло'ко йа'ке було по'хуче* [7, с. 49]; *йа'ка ж во'на труд'на о'та ро'бота* [6, с. 78]; *сорок'с'омий'р'ік особ'ливо / та'кий засу'шливий бу' (Павлен); во'но та'ке чисте' возиро було / та'ке хо'роше* [1, с. 136]; *та'к'і добри гар'ни бу' житн'й хл'іб* [7, с. 51]; *та Л'ко та'кий бу' вар'гати' [5, с. 11]; о'то ж та'ка сер'дита* [16, с. 42]. Випадків постпозитивного вживання плеонастичних займенників при прикметниках у проаналізованих текстах значно менше: *р'іч'ка К'расна [...] за'пуш'ч'єна йа'ка* [16, с. 127]; *то су'с'ідн'а д'івчина хо'роша та'ка / до'роднайа* [1, с. 18].

До дієслів і прислівників можуть додаватися плеонастичні одиниці *як, так*: *йак во'на те'бе з'ін'у жал'іла'ц'айа ба'ба* [3, с. 176]; *а л'уди йак гу'л'ал'и* [6, с. 213]; *золот'і л'уди / йак гар'но го'ду'вали / йак гар'но пла'тили* [16, с. 99 – 100]; *тай так ўже к'ешко доўго йі'хати* [4, с. 307].

Якщо займенникові слова *який, такий* додаються до іменників, то характер інтенсифікованої оцінки – позитивний чи негативний – безпосередньо залежить від семантики іменника: *су'с'ідка [...] та'ка чепу'руха* [6, с. 50]; *са'док / та'кий роскра'савец'* [16, с. 51]; *то та'ка благо'дат' аж на ду'ші лекше* [4, с. 153]; *а во'но гадос'т' та'ка / не' пон'рави'елос'а нам* [16, с. 173]. У перших трьох прикладах іменники *чепу'руха, роскра'савец', благо'дат'* мають виразну позитивну оцінну семантику, а іменник *гадос'т'* в останньому прикладі – яскраву негативну; займенник *такий* тільки підсилює ці оцінні характеристики.

У тих випадках, коли іменникам самим по собі не властива оцінність, утворюються конструкції, у яких «актуалізація аксіологічного значення залежить від контексту та мовленнєвої ситуації» [10, с. 37]:

та в ін же молодець [...] йаку церкву постройі [16, с. 225]; то такі помідори шо // е-е // можна забагнути йіх [4, с. 87]; а дош ч'ї йак'ї / кислотн'ї ўс'ак'ї (Крем); от Господи / а школи йак'ї були / тоже / топили др'овами ў школ'ї [16, с. 40]. Лише з контексту стає зрозуміло, що в перших трьох прикладах виражено позитивну оцінку, а у двох останніх – негативну.

Гіперболізація як засіб вираження інтенсивності безпосередньо пов'язана з емоційним станом суб'єкта оцінки: кома'р'ї так ку'сайут' / шо не" можна жит' [3, с. 172]; а то йісти / о'вес на'вариний / ой / та це вам не мона росказат' / це вам не мона доложит' [6, с. 206–207]. Як зауважує Т. Трипольська, «емоційний стан людини провокує гіперболізацію переваг і недоліків оцінюваного предмета або особи, генералізацію тих чи тих ознак об'єкта оцінки» [14, с. 21].

Одним із найпоширеніших засобів посилення ознаки предмета або явища є прислівники міри й ступеня. Вони «широковживані в сучасних слов'янських мовах, оскільки виражають важливе поняття ступеня й міри, необхідне в неперервному процесі пізнання людиною навколишньої дійсності» [17]. Репертуар таких прислівників в українських говірках доволі значний.

Найбільш функціонально активним є прислівник *дуже*, відомий в усіх трьох наріччях української мови. Він може посилювати значення прикметника, прислівника або дієслова, займаючи переважно препозицію щодо них, хоча поширені й випадки постпозитивного його вживання: *так'ї л'уди хаз'айновит'ї дуже* (Червпоп.); *хароше то л'е"карствене дуже* [7, с. 111]; *був файний дужи* [4, с. 252]; *во'на ум'їло дуже виступила* [3, с. 44]. Зафіксовано також поодинокі випадки вживання прислівника *дуже* з іменниками оцінної семантики: *тай дужи була хаз'айка* [4, с. 329]; *д'їуц'ї ко'тр'ї / така дуже була ге"роїка / х'т'їли шоб" с'а посм'їяти з нейі* [5, с. 93].

Прислівник *дуже* може посилювати кількісну або якісну оцінку. До кількісної (параметричної) оцінки відносимо конструкції, які вказують на розмір: *село дуже мален'ке* (Колом); *дуже малий зароботок* [7, с. 275]; час: *це ш'ч'е дуже даўно / росказували* (Крем); кількість: *дуже багато риби* (Лим); *по'том дуже багато зеле"ні туд'а ложе* (Тар); *дуже багато ран'ше було д'їтеї* (Біл.).

Репертуар прикметників, які виражають ознаки, посилювані інтенсифікатором *дуже*, доволі широкий, вони позначають риси людини: *он'ї дуже" приставуч'ї так'ї в'їч'но* (Біл.); *дужи по'гана мачуха* [6, с. 235]; *коли йа була малоу / то була дужи пустоу* [4, с. 308]; *айбо ле"гін'ї за мноу б'їгали не чере"з достаток / же"м была дуже парадна* [15, с. 33]; характеризувати явища природи: *там дуже т'ажкої к'л'їмат* (Новоник); *то буу дуже сил'ний в'їте'р / і мо'рос* [5, с. 94]; називати властивості предметів, процесів: *то дуже то'д'ї такий пух'кий хл'їб* [6, с. 239]; *дуже дил'катні ві'ход'е пас'ки* [4, с. 176]; *то йе дуже кіш'ка і клоп'їтна справа* [4, с. 130] та ін.

В інтенсифікації і кількісної, і якісної оцінки можливі повтори прислівника з метою вираження найвищого ступеня ознаки, названої прикметником: *л'удей дуже-дуже багато приход'ат'* (Крем); *во'но дуже і дуже о'це ўсе пол'езне дл'а л'удини* (Червпоп); *дуже / дуже по'гана до'рога* [6, с. 103]; *ўсі три дни це дужи / дужи файно на Вилігден'* [4, с. 197].

Функцію інтенсифікатора в українських говірках виконують і лексеми *страш'не, страшно, страх, страхи*, які є лексичним засобом вираження інтенсивності дії: *ми плакали страш'не* (Риб); *ну зл'акаўс'а страшно* (Олекс); *л'уде" так пол'акалис'а страш'не* [3, с. 96]; *кроу лет'їла страшно* [3, с. 167]; *так йа страдала / то страш'не* [6, с. 133]; *хлопчик страшно стау плакати* [5, с. 64]; стану: *в обш'ч'ежит'її холодр'ина страш'не* (Риб); значної кількості чогось: *было ў нас страхы худобы тай зим'л'ї* [15, с. 109]; *ўс'о'го було страшно много* (Новоник); *то накладали так'ї по'датки / шо це страх* [6, с. 149]; *ох і було кавун'їв / це страш'не* [6, с. 153].

Інтенсифікатор *страшно (страш'не)* мовці часто приєднують до слів із позитивною оцінною семантикою, унаслідок чого виникають алогічні з погляду нормативного слововживання конструкції: *такий страш'не добрий* [4, с. 298]; *вішк'їрут куліна / тай думайут шо то страшно файно* [4, с. 315]; *посуд йе"к'ї страш'ни крас'їви'* [7, с. 102].

Аналізований прислівник-інтенсифікатор може мати у своєму складі суфікс *-енн-*, який указує на виразне збільшення ознаки: [хлїб] *страшен:о пах* [4, с. 72]; *він за'ч'еу страшен:о бити ў з'вони* [4, с. 283].

Функцію інтенсифікатора в діалектному мовленні може виконувати й спільнокореневий прикметник *страш'ний*, що набуває в контексті значень 'великий за розмірами, кількістю', 'значний за ступенем вияву', 'який перевищує звичайну міру, норму чого-небудь': *бур'їа'ни були / страш'н'ї / йак' заїди'ш / йак' ў л'їс* [16, с. 353]; *пот'їм зр'об'їс'ї страш'ний стр'їл* [5, с. 38]; *страш'ний голод буу* [4, с. 271]; *це ш там труд' / ац'к'ї / страш'ний* (Крем). Як і спільнокореневий прислівник, прикметник *страш'ний* може мати у своєму складі суфікс *-енн-*: *страшен':ї* *були к'рики / голо'сін'а* [4, с. 283].

Функцію інтенсифікатора в діалектних текстах виконує також прислівник *сил'но*: *сил'но допомагають су'с'їди* (Павлен), *Мати т'кал'а була гарна в нас сил'но* [6, с. 37]; *сил'но добр'ї цукерки* [6, с. 235]; *діти силно тїшилиси* [4, с. 196]; *йон с'їл'но портнї харош'ї буу* [7, с. 107]. Зафіксовано випадок додавання до прислівника суфікса *-енн-*: *с'е буу с'їл'ен:о так голод* [7, с. 191].

У поліських говірках функціонально активними є інтенсифікатори: *вел'ми* (*вел'мо*, *вел'м'ї*, *в'ел'м'ї*), *кр'епко* (*кр'епко*): *їа вел'ми хутко кросна т'кала* [7, с. 63]; *вел'мо моллилас'а* [1, с. 392]; *с'ем'їа в'ел'м'ї в'ел'їка* [7, с. 177]; *вел'ми р'їк вод'анїї був її ден* [1, с. 16]; *т'ашко було кр'епко* [1, с. 392]; *да так заплакала кр'епко* [3, с. 76]; *то' ўже кр'епко добре жил'ї* [7, с. 24].

Специфічними для південно-західних говірок є інтенсифікатори *фест* (*фист*) 'міцно, сильно': *ты в'чора був фест п'їаний* [12, с. 398]; *їа кїйс' дин' прїшоу фест п'їанезнїї* [15, с. 66]; *то вже ка'зали шо віс'їл'е фист гонорове* [4, с. 239]; *моц* 'дуже, сильно': *то моц добрий чуло вік буу* [4, с. 297].

Зафіксовано градаційні конструкції, у яких ужито по два прислівники-інтенсифікатори: *ми'н'ї так нравилос' / їа л'убила вобш'ч'е / сил'но-сил'но* (Біл); *дак на луз'ї очен' дуже м'ного / трау* [7, с. 292]; *дуже кр'епко помогло* [7, с. 293]; *вид'ми / у їїх от їест' у д'ругой / харошїе глаза / а ў д'ругой очен' дуже плох'їе* [7, с. 298].

На синтаксичному рівні інтенсифікації вираження оцінки в діалектному тексті може бути досягнуто за допомогою:

а) інтонаційних конструкцій окличного типу: *а ле'вада їа'ка була гарна!* (Павл); *шо то було весило колис'!* [4, с. 91];

б) вигуків слів: *було ж Боже їак весе'ло* (Литв); *Боже Боже шо пирижили / ни даї Господ' / ни даї Господ' шо пирижили / страш'не / ої Боже Боже* [3, с. 145]; *а в'їн та'кий ска'жений був / ни даї Бог* [6, с. 106];

в) повторів слів: *син'її син'її виноград* (Біл); *сол'ат' так / шоб буу добре добре сол'онїї* [1, с. 130]; *та'кий поўнїї поўнїї му'жик* [3, с. 100]; *на'сипле та'ку миску вил'їку / вил'їку* [6, с. 172]; *у хатї студин' / студин'* [4, с. 317]; *а рот ни роз'еу'їеїе // п'їений / п'їений* [4, с. 336]; *та ска'р'їначка жоўтен'ка жоўтен'ка і хл'єб кра'с'їви / кра'с'їви* [7, с. 83]. Повтор у поєднанні з префіксацією О. Земська називає сильним експресивним засобом розмовного мовлення [8, с. 114–115]; властиві такі повтори й мовленню діалектному: *і ото ї їа так б'єдно розб'єдно жїла* [3, с. 171]; *в'ел'їк'її пр'ев'ел'їк'її грех* [7, с. 70]; *л'їс темнїї прї темнїї* [16, с. 191]. Зафіксовано також приклади повторів у поєднанні із суфіксацією: *т'ї волотки [...] повн'ї повн'їс'їн'к'ї* [6, с. 151]; *хата старен'ка / старесин'ка* [6, с. 208].

Часто в одному мікротексті поєднано різнорівневі засоби підсилення оцінки: *дак та под'руга та'ка:: була то::ўстайа / шо їа вам ска'зат' ни можу* [3, с. 131] (гіперболічний вираз *їа вам ска'зат' ни можу*, додавання до раціонально оцінного слова *то::ўстайа* плеонастичної лексеми *та'ка::*, причому в обох словах оцінку посилено подовженням голосних звуків); *а вода ж їак криш'тал' / та'ка гарна вода // та'ка гарна* [6, с. 94] (повтор сполуки раціонально оцінного прикметника *гарна* з плеонастичним словом *та'ка*, порівняння *їак криш'тал'*).

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, на підставі аналізу діалектних текстів доходимо висновку, що в українських говірках більший або менший ступінь вияву ознаки може бути виражено засобами різних структурних рівнів: фонетичного, словотвірного, лексичного, синтаксичного. Доволі широким у говірках є репертуар слів-інтенсифікаторів, серед яких розрізняємо ті, що відомі в різних діалектних континуумах, а також ті, функціональна активність яких територіально обмежена. Пропонована розвідка не претендує на вичерпне висвітлення проблеми. Перспективу її дослідження вбачаємо в перевірці отриманих результатів на матеріалі інших говірок української мови.

Список обстежених населених пунктів Луганської області та їх умовні скорочення

Колом – с. Коломийчиха Сватівського р-ну; **Крем** – смт Кремінна; **Лим** – с. Лиман Старобільського р-ну; **Литв** – с. Литвинівка Біловодського р-ну; **Новоник** – с. Новониканорівка Сватівського р-ну; **Олекс** – с. Олексіївка Новоайдарського р-ну; **Павл** – с. Павлівка Білокуракинського р-ну; **Павлен** – с. Павленкове Новопсковського р-ну; **Риб** – с. Риб'янцеве Новопсковського р-ну; **Сват** – м. Сватове; **Тар** – с. Тарасівка Троїцького р-ну; **Червпоп** – с. Червонопопівка Кремінського р-ну.

Джерела та література

1. Аркушин Г. Голоси з Волинського Полісся (тексти) / Григорій Аркушин. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 542 с.
2. Берестнев Г. И. Иконичность добра и зла / Г. И. Берестнев // Вопр. языкознания. – 1999. – № 4. – С. 99–113.

3. Бідношия Ю. І. Говірки Бориспільщини: сучасні діалектні тексти та пам'ятки мови / Ю. І. Бідношия, Л. В. Дика. – К. : Ін-т укр. мови НАНУ, 2008. – 480 с.
4. Буковинські говірки : хрестоматія діалект. текстів / уклад. : Н. Руснак, Н. Гуйванюк, В. Бузинська. – Чернівці : Рута, 2006. – 383 с.
5. Говірки південно-західного наріччя української мови / упоряд. Н. М. Глібчук. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 155 с.
6. Говірки Південної Київщини : зб. діалект. текстів / упоряд. : Г. І. Мартинова, З. М. Денисенко, Т. В. Щербина. – Черкаси : Вид. Чабаненко Ю. А., 2008. – 369 с.
7. Говірки Чорнобильської зони : тексти / упоряд. : П. Ю. Гриценко [та ін.]. – К. : Довіра, 1996. – 358 с.
8. Земская Е. А. Русская разговорная речь. Общие вопросы. Словообразование. Синтаксис / Е. А. Земская, М. В. Китайгородская, Е. Н. Ширяев ; отв. ред. Е. А. Земская. – М. : Наука, 1981. – 276 с.
9. Картины русского мира: аксиология в языке и тексте / Л. П. Дронова, Л. И. Ермолкина, Д. А. Катунин [и др.] ; отв. ред. З. И. Резанова. – Томск : Изд-во Том. ун-та, 2005. – 354 с.
10. Маркелова Т. В. Семантика оценки и средства ее выражения в русском языке : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Т. В. Маркелова. – М., 1996. – 47 с.
11. Рябцева Н. К. Язык и естественный интеллект / Н. К. Рябцева ; РАН, Ин-т языкознания. – М. : Academia, 2003. – 640 с.
12. Сабадош І. В. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району / І. В. Сабадош. – Ужгород : Ліра, 2008. – 480 с.
13. Сенкевич В. И. Категория оценки в белорусском и русском языках (на материале названий лица) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.02 «Языки народов СССР (белорусский язык)»; 10.02.01 «Русский язык» / В. И. Сенкевич. – Минск, 1987. – 23 с.
14. Трипольская Т. А. Языковые механизмы эмоциональной и оценочной интерпретации действительности / Т. А. Трипольская // Проблемы интерпретационной лингвистики : межвуз. сб. науч. тр. – Новосибирск : Изд-во НГПУ, 2000. – С. 12–27.
15. Українські закарпатські говірки : тексти / упорядкув. та передм. О. Ф. Мигoliniнець, О. Д. Пискач. – Ужгород : Ліра, 2004. – 400 с.
16. Українські східнолобужанські говірки: сучасні діалектні тексти / упоряд. : К. Д. Глуховцева, В. В. Леснова, І. О. Ніколаєнко ; за заг. ред. К. Д. Глуховцевої. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2011. – 424 с.
17. Хмелевский М. С. Формирование разряда наречий-интенсификаторов в славянских языках : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.03 [Электронный ресурс] / М. С. Хмелевский. – СПб., 2003. – 209 с. – Режим доступа : <http://www.dslib.net>
18. Шутак Л. Б. Словотвірна категоризація суб'єктивної оцінки / Л. Б. Шутак, В. Д. Шинкарук. – Чернівці : Рута, 2002. – 128 с.

Леснова Валентина. Оценка в диалектном тексте: средства интенсификации. В статье проанализированы языковые средства интенсификации, характерные для украинской диалектной речи. Установлено, что степень проявления признака может быть выражена на разных языковых уровнях: фонетическом (при помощи удлинения гласных), словообразовательном (суффиксальными или префиксальными производными), лексическом (при помощи употребления плеонастических местоименных слов, гиперболы и наречий-интенсификаторов), синтаксическом (восклицательными конструкциями, междометными словами, повторами). На основе анализа диалектных текстов доказано, что репертуар наречий-интенсификаторов довольно широкий; наиболее функционально активными являются наречия *дуже*, *страшно*, *сильно*, известные во всех украинских говорах. Функцию интенсификатора в полесских говорах выполняют также наречия *вельми*, *крепко*, в юго-западных – *фест*, *моц*.

Ключевые слова: диалектная речь, диалектный текст, оценка, средства выражения оценки, интенсификатор.

Lesnova Valentyna. Evaluation in a Dialectal Text: Means of Intensification. The article deals with the analysis of the linguistic means of intensification characteristic of the Ukrainian dialectal speech. It has been defined that the degree of the manifestation of the feature can be expressed at different linguistic levels: the phonetic (with the help of vowel lengthening), the word-building (by suffixal or prefixal derivations), the lexical (with the help of the use of pleonastic pronominal words, hyperboles and intensifying adverbs), and the syntactical (by exclamatory constructions, interjections and repetitions) ones. Based on the analysis of dialectal texts, the author proves that the repertoire of the intensifying adverbs is rather wide; the most functionally active adverbs are as follows: *дуже*, *страшно*, *сильно* which are found in all the Ukrainian patois. The function of an intensifier in Polesya dialects is also carried out by the adverbs *вельми*, *крепко*, and in the southwestern ones – *фест*, *моц*.

Key words: dialectal speech, dialectal text, evaluation, means of expression of evaluation, intensifier.

Стаття надійшла до редколегії
25.07.2013 р.

